

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1927 kl. 11 f. m.

*Utlåtande, i anledning av väckt motion om inrättande av ett
riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.*

I en inom andra kammaren av herr *Lovén* väckt, till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad motion nr 65 föreslås, att fullmäktige i riksbanken måtte erhålla i uppdrag att till 1928 års riksdags bankoutskott inkomma med förslag om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg; och anföres i motionen härom följande:

»I motion till fjolårets riksdag hemställde undertecknad och Bergström, att riksdagen skulle besluta inrättandet av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg, men motionen blev, sedan bankofullmäktige avstyrkt bifall till densamma, av riksdagen avslagen. Fullmäktiges avstyrkande ståndpunkt motiverades uteslutande därmed att den dåvarande tidpunkten icke syntes fullmäktige 'lämplig för nya avdelningskontor' — det gällde dock blott ett sådant kontor. 'Minskningen av sedelcirkulationen samt av kontorens rediskontering' voro, enligt fullmäktiges mening, tecken på tillbakagång i den allmänna affärsrörelsen inom landet.

När jag nu åter för fram frågan om inrättandet av ett riksbankskontor i Hälsingborg, är denna upprepning icke föranledd av att nyssnämnda konjunkturtecken bebåda bättre tider — så är nämligen icke fallet — utan anledningen till att jag icke vill släppa denna fråga beror i icke ringa mån därpå, att det för mig och för åtskilliga av näringslivets representanter i Hälsingborg synes vara en självklar sak, att riksbanken bör bereda Hälsingborg, landets femte stad (i vissa avseenden t. o. m. dess fjärde) förmånen av ett bankens avdelningskontor. Därtill har jag i detta förslag flyttat tidpunkten för kontorets inrättande till år 1928, varigenom fullmäktige eventuellt lättare kunna acceptera den förstärkning av den svenska riksbankens organisation, som förslaget enligt min uppfattning innebär.

Beträffande den närmare motiveringen för ett riksbankskontors inrättande i Hälsingborg anhåller jag, under hänvisning till förutnämnda fjolårsmotion, få ytterligare anföra följande.

Enligt senast tillgängliga statistik är Hälsingborg till folkmängden (med över 52,000 inv.) landets femte stad; i fråga om bevillningstaxerad inkomst av fabriksindustri år 1924 likaledes den femte i ordningen och i fråga om till bevillning taxerad inkomst år 1925 till och med landets fjärde stad.

Överhuvudtaget är Hälsingborg en stad av sådana dimensioner, att det oberoende av konjunkturläget synes oss påkallat, att riksbanken därstädes blir representerad genom avdelningskontor. Samma uppfattning ha f. ö. riksbankens fullmäktige förut haft. Sålunda uttalade fullmäktige i skrivelse till 1904 års riksdag — efter att ha framhållit, hurusom riksbanken i ett och

samma län borde kunna bli representerad genom mer än ett kontor — följande (yttrandet var föranlett av motion om kontors inrättande i Borås):

'I själva verket är detta fallet i mer än ett län och i vissa andra gives det utom residensstäderna orter, vilkas befolkningsförhållanden och affärsliv äro av beskaffenhet att kunna föranleda till anordnandet därstädes av ett riksbankskontor. Riksbankens verksamhet i och för sig fordrar visserligen icke för närvarande med nödvändighet, att nya avdelningskontor öppnas, sedan i varje län utom Stockholms dylika kontor blivit inrättade, men däremot torde det för affärslivet inom landet få anses fördelaktigt, om riksbankens verksamhet utsträcktes till vissa mera betydande städer, och tillåta sig fullmäktige med avseende härpå erinra, att utom den i motionen framhållna staden Borås, följande städer kunna, från söder till norr räknat, nämnas såsom lämpliga platser för avdelningskontor av riksbanken, nämlige Hälsigborg, Norrköping, Eskilstuna och Sundsvall.'

Och bankoutskottet vid 1904 års riksdag konstaterade,

'att riksbanken genom inrättandet av avdelningskontor i vissa större städer, som voro centralpunkter för affärsliv och industri, skulle befordra sin uppgift att underlätta och reglera den allmänna rörelsen inom landet samt därigenom gagna både affärslivet och den enskilda bankrörelse, som kunde drivas på en dylik ort.'

Än mera intressant och belysande frågan om inrättande av nya riksbankskontor är ett uttalande från bankofullmäktige till bankoutskottet vid 1910 års riksdag i samband med förslag från fullmäktige om inrättande av ett avdelningskontor i Norrköping (vilket förslag även bifölls, varigenom Norrköpingskontoret blev det sista av riksbankens kontor hittills). Bankofullmäktige anförde bl. a.:

'Enligt fullmäktiges åsikt är det icke blott i allmänhetens utan även i riksbankens intresse, att bankens verksamhet utsträckes till de mera betydande affärscentra i landet. Även om en centralbank kan i många hänseenden betecknas såsom en bankernas bank i landet, har man dock insett nödvändigheten av att centralbanken, för att rätt kunna fylla sin uppgift som sådan och följa med affärslivets växlingar, jämväl uppehåller direkta förbindelser med industri och handel. Men för detta ändamål är det en förutsättning, att riksbanken skall genom egna organ vara representerad på de större affärsplatserna. I de flesta länder på kontinenten har denna tendens redan länge gjort sig gällande, och antalet avdelningskontor i de stora centralbankerna i Tyskland, Frankrike, Österrike m. fl. länder räknas därför i hundradetal.

Det senaste avdelningskontor, som i riksbanken inrättats, var i Sundsvall år 1905. Då fem år förflutit sedan dess och den ekonomiska världskris, som utbröt år 1907, numera får anses vara i huvudsak över, om ock krisens verkningar ännu i vårt land på många sätt göra sig kännbara, samt riksbankens egen ställning är mer än vanligt stark, torde den nuvarande tidpunkten kunna betraktas såsom lämplig för utsträckandet av bankens verksamhet till en ny plats.'

Ovanstående uttalande får anses märkligt ur flera synpunkter.

För det första är det av intresse konstatera, att år 1910 var frih. Langenskiöld förste deputerad och nuvarande deputeranden Norberg deputerad för avdelningskontoren. Vilka åsikter man än i övrigt må hysa om frih. Langenskiölds allmänna politiska och ekonomiska uppfattning, lär det icke av någon förnekas, att han som deputerad förstod att markera riksbankens ställning som centralbank och förskaffa banken respekt inåt och utåt. Han torde — liksom

väl till en början även hans efterträdare — i många stycken ha följt tyska förebilder, och i vilken hög grad det tyska bankväsendet bidragit att stärka det tyska näringslivet torde ju vara allmänt känt.

För det andra observerar man i det citerade uttalandet vad som framhålles om nödvändigheten för en centralbank att uppehålla direkta förbindelser med industri och handel, varför centralbanken även bör vara representerad å de större affärsplatserna.

Såsom jag påpekade i fjolårsmotionen har bankoutskottet tidigare haft anledning understryka önskvärdheten av att riksbanken uppehåller direkta förbindelser med näringslivet, d. v. s. samma ståndpunkt som bankofullmäktige intogo år 1910. Tyska riksbankens president, d:r Schacht, har senast i ett uttalande av okt. 1926 betonat ungefär detsamma. Reichsbank är bankernas bank, men samtidigt uppehåller banken kontakten med näringslivet. Icke minst inför den bankkoncentration, som alltjämt pågår i vårt land, förefaller det synnerligen önskvärt, att en affärsman i riksbanken kan få den växelkredit, varav han har behov, förutsatt att han i övrigt uppfyller de krav, centralbanken med fog kan framställa. En dylik, visserligen mycket begränsad konkurrens kan i någon mån utgöra ett nyttigt korrektiv mot de skadliga verkningarna av kartelltendenserna inom det privata bankväsendet. Hälsingborg är ett stort affärscentrum, och den anförda motiveringen talar starkt för att staden får möjlighet att begagna sig av ett riksbankskontors tjänster — samtidigt som riksbanken därigenom kommer i beröring med viktiga delar av vårt lands näringsliv. — Reichsbank hade vid utgången av 1925 icke mindre än 449 st. filialer av olika storlekstyper.

För det tredje finner man i det citerade fullmäktigeuttalandet en tydlig analogi med nuvarande situation. I båda fallen har vårt land passerat en svår ekonomisk kris, ehuru vi kanske nu hunnit bra mycket längre på tillfrisknandets väg än som 1910 var fallet. I båda fallen är riksbankens ställning stark, dock betydligt starkare nu än 1910. Bankens fonder utgöra för närvarande, avbetalningsfonden inberäknad, icke mindre än 100 millioner kr. mot 75 millioner år 1910.

Det ekonomiska livet fortlöper ju under omväxlande hög- och lågkonjunktur. Om vi än för närvarande befinna oss i en vågdal, torde våra befogade att antaga, att vi gå mot livligare rörelse. Den officiella publikationen 'Ekonomisk översikt' konstaterade redan i augusti 'en utveckling av den ekonomiska ställningen i övervägande gynnsam riktning', och i november fann samma publikation, 'att det svenska näringslivets läge även under de sista månaderna i någon mån förbättrats'. Andra auktoritativa uttalanden gå i samma riktning. Under sådana förhållanden synes icke förefinnas anledning att förneka riksbanken den naturliga komplettering av dess organisation, som ett avdelningskontor i den stora affärsstaden Hälsingborg utgör — i all synnerhet icke, eftersom en dylik utvidgning, såsom det visades i fjolårsmotionen, icke kan väntas medföra någon olägenhet för riksbankens egen ekonomi.»

Utskottet har ansett sig böra inhämta fullmäktiges i riksbanken yttrande i ärendet; och hava med anledning härav fullmäktige i skrivelse den 10 nästlidna februari till en början erinrat, att i fråga om en motion i samma sak vid 1926 års riksdag fullmäktige i skrivelse till utskottet den 11 februari nämnda år yttrat följande:

Fullmäktige i
riksbanken
1926.

»Såsom motionären framhåller har frågan om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg vid flera föregående tillfällen varit föremål för behandling såväl hos fullmäktige som inom riksdagen utan att vinna riksdagens bifall.

Sedan bankoutskottet år 1912 avvisat framställningar i nämnda syfte, tillstyrkte utskottet i sitt utlåtande nr 20 vid 1913 års riksdag förslag om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg, men dock under angivande av den bestämda förutsättningen, att kontoret inrättades efter den av fullmäktige samtidigt ifrågasatta förenklade organisationsform för riksbankens kontor, vars genomförande borde ställa sig ej obetydligt billigare än med ett kontor av det vanliga slaget.

Sistnämnda års riksdag avslög dock utskottets berörda förslag.

Emellertid blev, som bekant, omförmälda förenklade organisation av riksbankens avdelningskontor enligt beslut vid 1914 års senare riksdag genomförd först vid avdelningskontoret i Mariestad och sedan vid några andra avdelningskontor, så att denna organisation från och med år 1916 gällde för sammanlagt nio av avdelningskontoren.

Sedan den nya förenklade typen av sådana kontor hunnit med enligt fullmäktiges dåvarande mening tillfredsställande resultat prövas, funno fullmäktige frågan om inrättande av nya avdelningskontor därmed hava kommit i ett nytt läge samt föreslogo med anledning därav i skrivelse till 1916 års bankoutskott inrättande av avdelningskontor i Hälsingborg och tre andra större städer. Därvid uttalade fullmäktige ånyo sin tidigare meddelade uppfattning, att avdelningskontor borde förutom i residensstäderna och de övriga orter, där riksbankskontor redan funnes, efter hand inrättas även på andra platser, vilka med hänsyn till befolkningens storlek och näringslivets utveckling kunna göra skäligen anspråk på de fördelar, affärsrörelsen på platsen kunde draga av ett riksbankens avdelningskontor.

Enär omfattningen av riksbankens rörelse inom landet icke för det dåvarande ansågs påkalla inrättande av nya avdelningskontor, fann utskottet ej skäl tillstyrka fullmäktiges sist berörda framställning.

Därefter har beträffande avdelningskontoren den väsentliga ändringen inträtt, att med införande av ny lönerreglering för riksbanken från och med år 1922 nyss omförmälda förenklade organisation enligt 1914 års riksdags beslut ej vidare kommit till användning, utan har man beträffande de omorganiserade nio kontoren återgått till den äldre typen för riksbankens mindre kontor, särskilt på den grund, att den förenklade typen icke visat sig fullt tillfredsställande från kontrollsynpunkt.

Därmed har en av förutsättningarna för fullmäktiges tidigare förslag angående inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg bortfallit.

Den fortgående minskningen av sedelcirkulationen samt av bankernas rediskontering hos riksbanken äro tecken till tillbakagång i den allmänna affärsrörelsen inom landet. Den nuvarande tidpunkten synes därför fullmäktige icke vara lämplig för inrättandet av nya avdelningskontor.

Fullmäktige finna sig alltså icke kunna tillstyrka bifall till motionen.»

Fullmäktige
1927.

I ovanberörda skrivelse hava fullmäktige vidare anfört, att, sedan fullmäktige avgåvo förestående yttrande, ingenting inträffat, som kunnat komma fullmäktige att ändra sin sålunda intagna ståndpunkt. Fullmäktige ansågo därför, att nu ifrågavarande motion icke borde bifallas. När förändradé för-

hållanden kunde påkalla inrättande av nya avdelningskontor för riksbanken, skulle fullmäktige icke underlåta att därom hos bankoutskottet göra framställning.

Såsom av det anförda framgår, förelåg en liknande motion till behandling vid 1926 års riksdag. Bankoutskottet avstyrkte i avgivet utlåtande motionen. I utlåtandet återgives till en början fullmäktiges i riksbanken här ovan intagna yttrande. Vidare omförmäles, att i anledning av motionen Hälsingborgs köpmannaförening till utskottet inkommit med en skrivelse, däri hemställts, att motionen måtte av utskottet tillstyrkas, vilken skrivelse jämväl finnes intagen i utskottets berörda utlåtande.

Utskottet.

Ytterligare innehåller utlåtandet följande uppgifter från fullmäktige beträffande de kostnader, som skulle föranledas genom inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg:

»1) <i>Avlöningsstat:</i>	1 verkställande styrelseledamot ..	kr. 12,000	
	2 ordinarie styrelseledamöter	» 4,000	
	1 kamrer 22:a graden	» 6,168	} i lägsta löneklass
(Hälsingborg till- hör ortsgrupp D.)	1 kassör 20:e graden	» 5,454	
	missräkningspenningar	» 750	
	1 registrator 18:e graden	» 4,782	
	1 kammarskrivare 16:e graden ..	» 4,128	
	1 bankvaktmästare 6:e graden	» 2,388	
		kr. 39,670	

Genom minskad sedelräkning i Malmö torde 1 tjänst
i 16:e lönegraden därstädes kunna indragas » 4,284
kr. 35,386

Dyrtidstillägg enl. nu gällande index cirka » 9,000 kr. 44,386
2) *Kontorshyra* för banklokal och bankvaktmästare » 8,000
3) *Förvaltningsutgifter* » 7,000
Summa kr. 59,386

Här är att märka, att avlöningarna beräknats efter lägsta löneklassen och att siffrorna i realiteten komma att ställa sig något högre.»

I samband härmed meddelades, att utgifterna i dess helhet för kontoren i Halmstad och Vänersborg för år 1925 utgjort respektive kr. 68,402:95 och 62,576:61.

Slutligen yttrade utskottet följande:

»Enligt vad som framgår av såväl motionen som fullmäktiges ovanintagna yttrande, har frågan om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg vid flera föregående tillfällen varit föremål för behandling. I anledning av framställning från stadsfullmäktige i Hälsingborg hemställde fullmäktige i skrivelse till bankoutskottet den 25 januari 1912, att utskottet måtte hos riksdagen förorda inrättandet av ett avdelningskontor i Hälsingborg. Denna framställning föranledde emellertid icke någon utskottets åtgärd.

Utskottets
yttrande
1926.

Vid 1913 års riksdag väcktes inom båda kamrarna motioner om inrättande av ett avdelningskontor i Hälsingborg, och fann utskottet sig böra i enlighet med fullmäktiges tillstyrkande förorda förslaget, dock under den av fullmäktige angivna bestämda förutsättningen att kontoret inrättades efter viss förenklad organisationsform. Första kammaren biföll utskottets hemställan, varemot andra kammaren avlog densamma. Vid därefter anställd gemensam omröstning avlog riksdagen med 207 röster mot 125 utskottets hemställan.

Sedan den ifrågasatta förenklade organisationsformen för riksbankens kontor på grund av riksdagens beslut efter hand genomförts vid några av avdelningskontoren, hemställde fullmäktige i skrivelse till bankoutskottet den 20 januari 1916 om utverkande av riksdagens bemyndigande för fullmäktige att under åren 1916 och 1917 inrätta avdelningskontor i städerna Hälsingborg, Eskilstuna, Borås och Skövde. Utskottet, som ansåg omfattningen av riksbankens rörelse inom landet icke för det dåvarande påkalla inrättandet av nya avdelningskontor, fann ej skäl tillstyrka fullmäktiges berörda framställning.

I motionen erinras, hurusom redan 1904 års bankoutskott i samband med då väckt förslag om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Borås bland annat uttalat den mening, att riksbanken genom inrättande av avdelningskontor i vissa större städer, som vore centralpunkter för affärsliv och industri, skulle befordra sin uppgift att underlätta och reglera den allmänna rörelsen inom landet samt därigenom gagna både affärslivet och den enskilda bankrörelse, som kunde drivas på en dylik ort. Tillika anförde utskottet, att enligt utskottets uppfattning fullmäktige icke torde komma att underlåta att, när de funne tidpunkten lämplig för utvidgning uti ifrågavarande riktning av bankens verksamhet, hos riksdagen därom göra framställning och samtidigt föreslå den ordning, i vilken nya avdelningskontor av riksbanken borde inrättas. På därom av fullmäktige gjorda framställningar hava sedermera kontor öppnats dels år 1905 i Sundsvall, dels ock år 1910 i Norrköping.

De synpunkter, som enligt vad nyss anförts redan år 1904 framhöllos i fråga om inrättande av nya riksbankskontor, anser utskottet allt fortfarande äga giltighet. Fullmäktige hava emellertid i sitt här ovan intagna yttrande erinrat, att den fortgående minskningen av sedelcirkulationen ävensom av bankernas rediskontering hos riksbanken vore ett tecken till tillbakagång i den allmänna affärsrörelsen inom landet. Den nuvarande tidpunkten syntes därför fullmäktige icke vara lämplig för inrättande av nya avdelningskontor. Utskottet kan för sin del icke annat än instämma i detta fullmäktiges uttalande och anser sig därför böra i likhet med fullmäktige avstyrka bifall till motionen. Därest förändrade förhållanden skulle påkalla inrättandet av nya riksbankskontor, varom fullmäktige då icke lära underlåta att hos riksdagen göra framställning, vill det synas utskottet, som om staden Hälsingborg därvid särskilt borde komma i åtanke.»

Motionen föranledde i enlighet med utskottets hemställan icke någon riksdagens åtgärd.

Utskottets
yttrande
1927.

Då några nya skäl icke blivit anförda av beskaffenhet att ändra den ståndpunkt utskottet förlidet år intagit i denna fråga, får utskottet hemställa,

att förevarande motion II: 65 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 mars 1927.

På bankoutskottets vägnar:

K. J. GUSTAFSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Johansson* i Friggeråker, *Ström, Andersson* i Hedsta, *Abrahamsson* och *Sandén*;

från andra kammaren: herrar *Borggren, Bäcklund, Lovén, Wikström, Kloo, Paulsen, Ernfors* och *Heiding*.

Reservation

av herrar *Bäcklund, Lovén* och *Kloo*, vilka inom utskottet yrkat, att utskottet måtte föreslå riksdagen besluta uppdraga åt fullmäktige i riksbanken att låta utreda frågan om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg samt att därefter till bankoutskottet inkomma med förslag i ämnet.
